

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2021-04-12

Dnr 2021/44

Finansdepartementet

En gemensam angelägenhet SOU 2020:46

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar experternas yttrande som sitt svar på rubricerad remiss.

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare:
Johanna Andersson Raeder
Utbildningsledare

Telefon:
018-471 64 58

www.uu.se

johanna.andersson.raeder@uu.se

Beredning med:
Anna Hagborg
Enhetschef

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats att lämna synpunkter på remissen En gemensam angelägenhet.

Bifogat yttrande består av två delar, den första delen är av övergripande karaktär medan den andra delen svarar på utredningens förslag gällande lärarutbildningen.

Första delen har utarbetats av docent Miia Bask verksam vid sociologiska institutionen, professor Per Anders Edin och professor Olof Åslund båda verksamma vid nationalekonomiska institutionen. Den andra delen har utarbetats av professor Esbjörn Larsson från Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier och utbildningsledare Anna Hagborg från Områdeskansliet för humaniora och samhällsvetenskap.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor.

Anders Hagfeldt

Johanna Andersson Raeder

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2021-04-12

Dnr 2021/44

Finansdepartementet

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare:
Johanna Andersson Raeder
Utbildningsledare

Telefon:
018-471 64 58

www.uu.se

johanna.andersson.raeder@uu.se

Beredning med:
Anna Hagborg
Enhetschef

En gemensam angelägenhet SOU 2020:46

Uppsala universitet har anmodats att svara på remiss av rubricerad utredning.

Två expertgrupper har utarbetat detta yttrande, bestående av två delar, som överlämnas som universitetets remissvar.

En expertgrupp bestående av docent Miia Bask verksam vid Sociologiska institutionen, professor Per Anders Edin och professor Olof Åslund båda verksamma vid Nationalekonomiska institutionen har utarbetat den första delen av yttrandet vilket är av övergripande karaktär. Häri ges först en kort övergripande bedömning av det forskningsmässiga underlaget och resonemangen. Därpå kommenteras kopplingen mellan underlaget och förslagen och ett fåtal förslag diskuteras med närmare koppling till forskning och undervisning. Dessa synpunkter redogörs för under följande rubriker
Forskningsanknytning respektive Kommentarer till några specifika frågor.

Yttrandets andra del har utarbetats av en expertgrupp bestående av professor Esbjörn Larsson från Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier och utbildningsledare Anna Hagborg från Områdeskansliet för humaniora och samhällsvetenskap. I denna andra del kommenteras kommissionens förslag gällande lärarutbildningen.

Uppsala universitet anser att det är bra att kommissionen lyfter så väl betydelsen av en lärarutbildning av hög kvalitet som vikten av pedagogisk forskning och pedagogiska metoder för att uppnå ett jämlikt samhälle.

Uppsala universitet vill dock å det bestämdaste avstyrka betänkandets förslag att begränsa antalet lärosäten som ska tillåtas bedriva lärarutbildning. Ett sådant förfarande skulle riskera att ytterligare öka bristen på utbildade lärare och förskollärare.

Uppsala universitet vänder sig också starkt mot att styra pedagogisk forskning genom att rikta anslag mot specifika områden. Förslaget att undersöka möjligheterna att lagstifta mot

UPPSALA
UNIVERSITET

vissa pedagogiska metoder/teoribildningar är än mer förvånande. Den fria forskningen utgör en viktig grund i ett demokratiskt samhälle och något som är kodifierat i högskolelagen. Ytterligare kommentarer gällande lärarutbildningen redogörs för under rubrik Kommentarer till kommissionens förslag gällande lärarutbildningen.

Forskningsanknytning

Det över 1 100 sidor långa betänkandet ger en på många sätt imponerande översikt av kunskapsläget på flera områden som relaterar till olika dimensioner och aspekter av jämlikhet. Framställningen är tydligt grundad i aktuell samhällsvetenskaplig forskning. Med ett så brett anslag och en så omfattande genomgång är det naturligtvis inte möjligt att explicit inkludera alla relevanta studier. Men det sammantagna intrycket är att den tematiskt indelade framställningen ger en rik och rimlig bild av vad vi vet från forskning, utvärdering och utredning.

Betänkandets förslag baseras alltså på både teoretisk och (i synnerhet) empirisk forskning från Sverige och andra länder. Detta betyder dock inte att en forskningsbaserad analys nödvändigtvis landar i samma slutsatser som utredningen. I steget från forskningsunderlag till förslag tillkommer oundvikligen ett mått av ideologi (t.ex. individ kontra kollektiv) eller preferenser (t.ex. avseende synen på ojämlikhet). Dessa faktorer kan påverka synen både på medel och mål. Vi menar att detta till stora delar är en politisk avvägning snarare än en vetenskapligt baserad slutsats, och avstår därför från att närmare behandla de flesta av förslagen.

Det kan vara värt att kommentera utredningens val att ta sig an och lämna förslag både på mikro- och makronivå inom de flesta politikområden som kan tänkas vara relaterade till jämlikhet i olika avseenden. Fördelen är att det ger ett rikt underlag för fortsatt policyutveckling och debatt. Nackdelen är att det inte lika tydligt pekar ut vilka reformer utredningen bedömer som mest angelägna och effektiva. Det faktum att många förslag är av karaktären ”bör utredas vidare” gör det också mindre aktuellt att i detalj diskutera förslagen i detta sammanhang.

Kommentarer till några specifika frågor

Nedan följer korta kommentarer till ett begränsat antal frågor relaterade till forskning och undervisning.

UPPSALA
UNIVERSITET

- Uppsala universitet (UU) instämmer i konstanterandet att (registerbaserade) data är centrala för flera syften, inklusive forskning och utvärdering. Det är därför motiverat att utreda vilka områden som idag har bristfällig täckning. Vi vill dock påpeka att huvudproblemet många gånger snarare är tillgång i praktiken än datamängdernas existens. Hinder i form av administrativa och juridiska processer, fördröjningar i sammanställning och handläggning, teknisk infrastruktur och finansiella kostnader kan därför vara väl så viktiga att åtgärda. Utifrån ett universitetsperspektiv skulle man då också gärna se en diskussion om hur registerbaserade data skulle kunna göras tillgängliga på ett säkert sätt även för undervisning.
- I vissa fall (t.ex. mottagande/integration och distansundervisning) lägger betänkandet en rad detaljerade förslag, samtidigt som man konstaterar att kunskapsläget om olika åtgärders effekter är begränsat. Här hade det varit välkommet med ett ännu tydligare betonande av behovet av att implementera reformer på ett sätt som möjliggör lärande och utvärdering.
- Utredningen föreslår inrättandet av en analysmyndighet med hög kompetens inom sociala investeringar. Myndigheten föreslås också ges ansvar att förvalta en betydande post i statsbudgeten ur vilken kommuner och regioner kan ansöka om bidrag för olika typer av satsningar med karaktär av social investering. Vi noterar att:
 - o De kompetenskrav som nämns är höga och breda. Det är viktigt att utreda vilken typ av organisation och placering som bäst kan tillgodose detta. Anknytning till existerande forskningsmiljö(er) framstår som centralt.
 - o Det går att se en risk i att myndigheten både ska förvalta och distribuera stora projektmedel och ha en högkvalitativ utvärderingsfunktion. Det framstår inte som långsökt att det också skulle följa krav på kunskapsspridning och samverkan, vilket ytterligare riskerar att urholka resurserna för analys. Naturligtvis är det i slutändan en fråga om uppdrag, dimensionering och organisation, men erfarenheter från t.ex. Europeiska socialfonden indikerar att frågan inte är oviktig.

UPPSALA
UNIVERSITET

Kommentarer till kommissionens förslag gällande lärarutbildningen

Av betänkandet är det lätt att få uppfattningen att få studenter söker till lärarutbildningar. Det finns visserligen tomma platser vid flera av landets utbildningar, men det är samtidigt viktigt att påpeka att lärarutbildningen enligt Universitetskanslersämbetet (UKÄ) är den största utbildningen med avseende på studentvolym, med cirka 42 000 studenter. Det är därför inte korrekt att hävda att det är få som söker sig till lärarutbildningarna.

Utredarna föreslår ett system med skolkonsulenter som kan fungera som en länk mellan den pedagogiska utvecklingen och skolans verksamhet. Av betänkandet framgår det varken vilken kompetens dessa skolkonsulenter ska ha eller vilken anknytning de skulle ha till universitet eller högskolor.

Vad gäller vilka som i framtiden ska tillåtas bedriva lärarutbildning avråder Uppsala universitet å det bestämdaste från förslaget att begränsa antalet lärosäten som bedriver lärarutbildning. Lärarutbildningarna, särskilt förskolläraryt utbildning och grundläraryt utbildning, är lokalt rekryterande. Det gör att det finns en påtaglig risk att de personer som idag väljer att läsa dessa utbildningar vid den lokala högskolan/universitet, antingen skulle välja en annan yrkeskarriär eller väljer att läsa en annan utbildning.

Även om en del av dessa studenter skulle välja en distansutbildning är det svårt att se att distansutbildningar skulle kunna rekrytera lika många studenter som dagens campusutbildningar gör. Campusutbildningarna kan också erbjuda yngre studenter ett aktivt studentliv, vilket är viktigt för att göra utbildningarna attraktiva för denna grupp.

Vidare är det oklart vad utredarna avser med att en stark anknytning till metodikforskning garanterar en högre kvalitet. Metodikforskning är nämligen inget vedertaget vetenskapligt forskningsfält.

Utredarnas uppfattning att de som undervisar i utbildningen inte behöver bedriva forskning själva är förvånande. I och för sig behöver inte alla som undervisar i lärarutbildningen bedriva forskning, men det är viktigt att studenterna får en utbildning på vetenskaplig grund och att de får möta disputerade lärare som bedriver forskning och som kan stå för den vetenskapliga förankringen av utbildningen.

UPPSALA
UNIVERSITET

Vad gäller forskningsanknytningen i utbildningen välkomnar Uppsala universitet förslaget att öka anslaget till praktikanknuten forskning, men vänder sig mot att forskningen ska riktas mot just kompensatoriska perspektiv och kopplas till utvärdering av olika undervisningsmetoder. Vidare bör de medel som avsätts för detta ändamål i större utsträckning fördelas som en förstärkning av lärosätenas basanslag för utbildningsvetenskaplig forskning, och inte som medel för samverkan med skolans huvudmän (ULF). Detta är avgörande för att lärarutbildningarna ska kunna ge en forskningsanknuten undervisning.

Förslaget att undersöka möjligheterna att lagstifta mot vissa pedagogiska metoder/teoribildningar är än mer anmärkningsvärt. Den fria forskningen utgör en viktig grund i ett demokratiskt samhälle och är dessutom lagstiftad i högskolelagen. Detta sätt att argumentera tyder dessutom på ett mycket förenklat synsätt, då det innebär att man hävdar att de försämrade skolresultaten är det direkta resultatet av de teorier och metoder lärare bygger sin undervisning på.

Slutligen stöder Uppsala universitet förslaget att bygga ut så kallade arbetsintegrerade utbildningar, där lärarstudenter kombinerar studier med arbete i förskola/skola under delar av sin utbildning. Detta är särskilt relevant i relation till lärarutbildningar som har en relativt kort studietid som till exempel KPU och förskolläraryrket.